

STORA UTSKOTTETS UTLÅTANDE 3/2003 rd

Regeringens proposition om godkännande av fördraget om Tjeckiens, Estlands, Cyperns, Lettlands, Litauens, Ungerns, Maltas, Polens, Sloveniens och Slovakiens anslutning till Europeiska unionen samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som hör till området för lagstiftningen och om upphävande av lagarna om sättande i kraft av Europaavtalen med dessa stater

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 oktober 2003 regeringens proposition om godkännande av fördraget om Tjeckiens, Estlands, Cyperns, Lettlands, Litauens, Ungerns, Maltas, Polens, Sloveniens och Slovakiens anslutning till Europeiska unionen (nedan anslutningsfördraget) samt med förslag till lagar i sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som hör till området för lagstiftningen och om upphävande av lagarna om sättande i kraft av Europaavtalen med dessa sta-

ter (RP 78/2003 rd) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att stora utskottet ska lämna utlåtande i saken till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef Jan Store och ambassadråd Soili Mäkeläinen-Buhanist, utrikesministeriet.

PROPOSITIONEN

I denna proposition föreslås att riksdagen godkänner det fördrag som förhandlats mellan Europeiska unionens nuvarande 15 medlemsstater och tio kandidatländer om anslutning till unionen samt förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som hör till området för lagstiftningen och om upphävande av lagarna om sättande i kraft av Europaavtalen med dessa stater.

Anslutningsfördraget, som blir en del av Europeiska unionens primärlagstiftning, består av tre artiklar. Enligt den första artikeln blir ansökarländerna avtalsparter i de avtal som bildar unionens primärrätt med de anpassningar och övergångsarrangemang som framgår av den bifogade handlingen (anslutningsakt). Artiklarna 2 och 3 berör undertecknande och ratificering av fördraget.

Anslutningsakten innehåller de anpassningar som bör genomföras inom Europeiska unionens institutioner och i unionens primär- och sekundärlagstiftning när de tio nya medlemsstaterna ansluter sig till unionen. I anslutningsakten ingår dessutom 10 protokoll till anslutningsfördraget, en slutakt samt sammanlagt 44 deklarationer som alla avtalsparter antingen gemensamt el-

ler en del av dem antagit eller som ena avtalsparten antagit.

Anslutningsfördraget träder i kraft internationellt den 1 maj 2004 om alla nuvarande medlemsstater ratificerar fördraget senast den 30 april 2004. För ansökarländernas del träder det i kraft endast i de stater som ratificerar fördraget inom utsatt tid.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet propositionen behövlig och motiverad. Utskottet tillstyrker fördraget och lagförslaget men med följande ändringar och anmärkningar.

Till den nationella debatten och de internationella förhandlingarna som ledde till regeringens proposition har tillämpats ett system för den nationella beredningen av Europeiska unionens ärenden som följts efter revideringen av grundlagen 1992 och 1994. Systemet går ut på att statsrådet får ett preliminärt godkännande från riksdagens stora utskott eller utrikesutskott för den politik som Finland representerar i Europeiska unionens råd. Samtidigt förbinder sig riksdagen å sin sida att sätta i kraft den lösning som den preliminärt gett sitt godkännande till. Rent formellt sett är stora utskottets uppgift närmast att granska regeringens proposition och se till vilka delar riksdagen haft möjlighet att delta i den nationella beredningen av ärendet och om riksdagens ståndpunkt har beaktats i enlighet med den rättsliga grund som föreskrivs i konstitutionen.

Frågan om Europeiska unionens utvidgning till länder med planekonomi i centrala och östra Europa samt till Cypern och Malta i söder har varit aktuell i hela den tid Finland varit medlem i unionen. Utvidgningen var den viktigaste motiveringen till att man lyckades förhandla fram Amsterdamfördraget (RP 245/1997 rd; beredning E 13/1995 rd) och Nicefördraget (RP 93/2001 rd; beredning E 32/1999 rd och SRR 1/2000 rd) som innebar ändringar i Europeiska

unionens grundfördrag samt till sammankallningen av Europeiska konventet 2002—2003 och regeringskonferensen som inleddes i oktober 2003 (E 139/2002 rd och SRR 2/2003 rd) och till vilka stora utskottet noga tagit ställning. Utvidgningen var också ett centralt tema som togs upp år 2001 i samband med frågan om Europeiska unionens framtid (E 27/2001 rd och SRR 3/2001 rd), vilket utskottet också gav utlåtanden om. Utvidgningsstrategin, förberedelserna för ansökarländernas anslutning samt finansieringen av anslutningen och den s.k. Agenda 2000-helheten har behandlats i stora utskottet vid olika tillfällen (E 44/1997 rd, E 26/1998 rd, U 11/1998 rd och U 12/1998 rd). Utöver ovan nämnda redogörelser, skrivelser och utredningar som lett till separata utlåtanden eller betänkanden har de berörda medlemmarna i statsrådet regelbundet informerat utskottet om framskridandet av utvidgningsförhandlingarna och hur Europeiska unionens organ förberett sig inför utvidgningen.

Grundlagens bestämmelser om riksdagens rätt att delta i utformningen av Finlands EU-politik har följts i behandlingen av ärendet.

Riksdagens ställningstaganden som framförts i olika sammanhang kan sammanfattas med följande citat: "Utvidgningen av Europeiska unionen är en stor historisk omvälvning som sätter punkt för den polarisering av vår världsdel som pågått sedan andra världskriget. Utvidgningen av unionen är därmed ett strategiskt val som stärker säkerheten i Europa. En av Europeiska unionens grundläggande principer är att unionen ska vara öppen för alla de demokratier i Eu-

ropa som godkänner unionens mål och riktlinjer. unionen bör vara den centrala målsättningen för Finlands Europapolitik. I anslutning till detta är de övriga frågorna som behandlas i meddelandet Agenda 2000 instrumentella" (StoUU 3/1997 rd).

Undertecknande av anslutningsfördraget i Aten den 16 april 2003 var ett strategiskt resultat och i enlighet med Finlands säkerhetspolitiska och ekonomiska intressen.

Europeiska kommissionen publicerade den 5 november 2003 en rapport om hur väl förberedda ansökarländerna är inför medlemskapet i unionen. Enligt rapporten har alla kandidatländer börja genomföra största delen av de reformer som EU-medlemskapet förutsätter. För vissa kandidatländers del nämner kommissionen dock ett flertal områden där kandidatländerna ännu förväntas vidta snabba åtgärder. Medlemskapet förutsätter en harmonisering av regelverket och utskottet anser att denna princip bör strikt följas i synnerhet när kraven produkterna och tjänsterna har ett direkt samband med de enskilda konsumenternas säkerhet.

Finland och den utvidgade Europeiska unionen

När anslutningsfördraget träder i kraft den 1 maj 2004, flyttas Europeiska unionens östgräns 400—700 kilometer österut. Gränsen mellan unionen och de nya staterna Ryssland, Vitryssland och Ukraina som uppstod efter upplösningen av Sovjetunionen blir dubbelt så lång när Finland inte längre är det enda medlemsland som har en gemensam gräns med Ryssland. Utvidgningen stärker vårt lands proportionella geopolitiska ställning. Samtidigt ökar den gemensamma gränsen unionens behov att utveckla och intensifiera kontakterna med Ryssland. Målet är att skapa stabilitet som bygger på vänliga förhållanden och ett ekonomiskt samarbete som tillfredsställer båda parterna.

Utvidgningsprocessen pågår. Vid Europeiska rådets möte i Helsingfors förband sig unionen till att Bulgarien, Rumänien och Turkiet kan ansluta sig till Unionen när de uppfyller medlemskapskriterierna. Även länderna i västra Balkan,

dvs. det forna Jugoslavien, bör ges möjlighet att i sinom tid ansluta sig till unionen. Detta bidrar till stabilare förhållanden på området.

De nya medlemsstaterna har i praktiken redan deltagit i arbetet med att dra upp riktlinjerna för unionens framtid genom att delta i framtidskonventet som slutförde sitt arbete i år och i regeringskonferensen som inleddes i oktober 2003. Utskottet noterar att majoriteten av de nya medlemsstaterna har tillsammans med Finland anslutit sig till de medlemsstater som stöder sådana förändringar i konventets förslag som skapar en starkare gemenskapskänsla och jämlikhet mellan medlemsstaterna.

I motsats till EU-utvidgningen 1995 har en del av övergångsbestämmelserna i anslutningsfördraget utformats så att de skyddar de gamla medlemsstaternas intressen, bl.a. mot en för stark inströmning av arbetskraft från de nya medlemsstaterna. Utskottet konstaterar att man bör förbereda sig för att rörligheten av arbetskraft kan sätta stabiliteten på arbetsmarknaden i gungning, men framhäver samtidigt att de gamla medlemsstaterna, Finland medräknat, bör visa återhållsamhet i de aktioner som i sista hand förstärker olika medlemsstaters medborgare i ojämlig ställning.

De finansiella bestämmelserna inom unionens regionala och strukturpolitik kommer att gälla för de nya medlemsstaterna ända från början. De nya medlemsstaterna är betydligt fattigare än genomsnittet i det utvidgade EU och deras inträde kommer ofrånkomligen att betyda att tyngdpunkten i de regionala och strukturpolitiska åtgärderna och i sammanhållningsfondens ekonomiska stöd flyttas till de nya medlemsstaterna. Detta är i linje med unionens solidariska karaktär men utesluter inte det faktum att de nordliga och glest bebodda områdena i Finland är berättigade till stöd. Denna fråga bör lösas när de finansiella ramarna för 2007—2012 slås fast.

Utvidgningen har också ett samband med reformen av regionalpolitiken som bereds inom EU samt med bl.a. de finansiella ramarna. Utan att förutse hur kommande diskussionen blir vill utskottet påpeka att i helheten ingår också ett principiellt beslut om hur de nödvändiga jord-

StoUU 3/2003 rd — RP 78/2003 rd

bruksreformerna i östra Centraleuropa ska genomföras; ska tyngdpunkten ligga i intensivt jordbruk eller i mer småskaligt och mer småskaligt och naturenligt jordbruk.

Utlåtande

Stora utskottet anför

att utrikesutskottet bör beakta det som förts fram ovan.

Helsingfors den 14 november 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml

medl. Mikko Elo /sd

Jukka Gustafsson /sd

Pertti Hemmilä /saml

Toimi Kankaanniemi /kd

Mari Kiviniemi /cent

Katri Komi /cent

Risto Kuisma /sd

Miapetra Kumpula /sd

Tapani Mäkinen /saml

Juha Rehula /cent

Jouko Skinnari /sd

Kari Uotila /vänst

Jan Vapaavuori /saml

Jari Vilén /saml

Matti Väistö /cent

ers. Eero Akaan-Penttilä /saml

Sirkka-Liisa Anttila /cent

Timo Kalli /cent

Jari Koskinen /saml

Jere Lahti /saml

Minna Lintonen /sd

Antti Rantakangas /cent

Timo Soini /saf

Satu Taiveaho /sd

Pentti Tiusanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Peter Saramo.